

Беата ЛОРЕНС

**«Diarium actorum Colegij Buczacensis»
як джерело відомостей про
діяльність василіанської колегії в Бучачі
в другій половині XVIII ст.**

Проаналізовано важливе джерело відомостей про діяльність публічної школи в Бучачі в 1754-1770 рр. – щоденник, який вели настоятелі колегії. Ключові слова: монастирський рукопис, василіанська колегія, монастир.

Школи для світської молоді, які функціонували при монастирях Чину св. Василя Великого в другій половині XVIII ст., є вагомим складовою освітньої та культурної діяльності на руських землях, що в той час належали до Речі Посполитої. Поряд з єзуїтськими та піарськими колегіями, у василіанських школах навчалася шляхта обох католицьких обрядів, сини греко-католицького духовенства чи міщан. Важливе місце серед цих навчальних закладів займала василіанська колегія в Бучачі на Поділлі, заснована завдяки фондушам канівського старости Миколи Потоцького в 1754 р. Діяльність чернечого осередку та школи в Бучачі описав у своїй монографії Ярослав Стоцький (Львів, 1997)¹. Для поглиблення відомостей з історії колегії та Бучацького монастиря Св. Хреста ЧСВВ необхідно звернутися до цікавого джерела - щоденника настоятелів цієї обителі з 1750-1770 рр.² Він зберігається в комплексі збірки Оссолінських (фонд 5) у Львівській національній науковій бібліотеці ім. В. Стефаника НАН України. На першій сторінці вказана назва: «Diarium actorum Collegij Buczacensis connotatorum per Patrem Hieronymum Nereziusz OSBM a principio Rectoratus sui scribi inchoatum». Проаналізуємо зміст цього рукопису, щоб розширити наші знання про освітню діяльність василіанів³.

Діаріюш вели настоятелі василіанського монастиря від 20 листопада 1750 р. до жовтня 1770 р. Він походить з часів, коли ректорами колегії були: Ян-Єронім Нерезіуш, Маврицій Кашкович, знову Нерезіуш, а також Інокентій Мшанецький. Провадження діарію було занедбано лише в період настоятельства Петра Лапінкевича – від 1 січня 1757 р. до 9 листопада 1758 р. записи відсутні. Наступник

Лапінкевича не вказав причини, з якої попередник припинив вносити нотатки, а тільки зазначив: «...począł być pisać te acta JX. Łapinkiewicz, lecz z jakowych przyczyn początek pisma swego zmaszał i więcej już nie pisał onych [...] non constant»⁴.

Щоденник писався латинською та польською мовами. Єдиним руським текстом (зафіксованим, однак, за допомогою латинського алфавіту) була пісня про Святий Хрест, яку, на прохання фундатора колегії, кожного дня співали під час Св. Літургії для студентів. Рішення в цій справі знаходимо в фундаторському акті школи. Варто процитувати цей текст як своєрідний «гімн» колегії:

*Krestu Twojemu Synu Boha żywaho
 Pokianiaiemsia mnogocinno i draho,
 Drewo żywota, krowmy obahrenno
 Izbawitela, siawym umyiенno.
 Krest pokrow myru wscy wseienniy chranitel,
 Na wrahy pomoszcz, supostat pobidytel,
 Skorbiaszczym radoњж, zaszczytytel hradu,
 Carem pobida, strachy trepet Adu.
 Krasota Cerkwi, zaszcyszczenyie ludem,
 Kreste preczesny! Da pryczastnycy budem
 Twoitia siawy, iuіe nam iawyszы
 W dec straszny suda toia nas neiyszы.
 Tebe cztem wirno, y tebi woskiycaiem,
 Twoieia syiy na pomoszcz przyzywaiem
 Kluczu Nebesny otworzy nam wrata
 Raia, przszedszym w Judol Jozafata.
 Myіe Twoieiu syioiu ohraіdenny
 Na domoy strani ot Anhei postawienny
 Raspiata za ny Boha czeiowika
 Siawity budem w Nebi wowik wika. Amin⁵.*

Проблеми, порушені в щоденнику, можна поділити на кілька тематичних груп:

- 1) нотатки, які стосуються ченців монастиря (час їхнього приїзду й від'їзду, завдання, які вони виконували, відбуті ре колекції та ін.);
- 2) діяльність публічної школи та конвікту, Маріїнської Содаліції, а також надходження до монастирської бібліотеки;
- 3) господарські справи, пов'язані з функціонуванням обителі (в т. ч. будівельні інвестиції та ремонти);
- 4) події, важливі для населення Бучача (похорони представників

місцевих магнатських родів, пожежа 1768 р., епідемія 1770 р., марші та розміщення коронних і російських військ та конфедератів тощо);

5) відносини між вірними різних обрядів у Бучачі й на околицях, а також релігійне життя міста;

6) листи й розпорядження представників влади ЧССВ та листування з фундатором монастиря.

У період, відобраний на сторінках діаріуша, школа в Бучачі діяла як п'ятирічна гімназія, яка складалася з інфіми (поділеної на два або три класи), граматики, синтаксису, поетики та риторики. Лише в 1773 р., коли кількість учнів зросла майже вдвічі, на прохання керівництва василіанської провінції та за згодою Миколи Потоцького був введений курс філософії. До вчительського грона в той час входило троє професорів – отців або братів з ордену, які належали до литовської провінції Святої Трійці. Один з них викладав інфіму, другий – граматику й синтаксис, а третій – поетику та риторику. Від 1773 р. з'явився четвертий вчитель, який навчав філософії. Професор риторики, а з 1773 р. - професор філософії, виконував функцію префекта шкіл, тобто безпосередньо відповідав за діяльність школи. «*Diarium actorum*» дає змогу відтворити склад педагогічного колективу, який змінювався практично щороку (вчителювання одним ченцем довше двох років узагалі було рідкістю). Серед бучацьких професорів у 1754-1770 рр. занотовано кілька василіанів, які потім залишили значний слід у долях як самого Василіанського ордену, так і Унійної церкви в Речі Посполитій. Це, зокрема, префект колегії в 1758-1760 рр., професор поетики та риторики Порфирій Скарбек-Важинський, випускник Грецької колегії в Римі, пізніше протоархимандрит ЧССВ та унійний єпископ хелмський, а також Тимотеуш Щуровський, який теж навчався в Апостольській столиці, був обдарований мовними й ораторськими здібностями і став відомий як автор публікацій на тему проповідництва та засновник жіночого ордену⁶.

У перший рік функціонування колегії навчання в ній розпочало 182 учнів, серед яких більшість становили уніати. У наступних роках кількість студентів росла – 1770 р. тут здобували освіту вже 342 особи. Зростав також відсоток учнів римо-католицького віросповідання. Це свідчило про популярність школи серед шляхти Подільського та Руського воєводства⁷.

Уроки відбувалися в монастирі, поки не був зведений окремий будинок школи. Будівельні роботи почалися в кінці квітня 1756 р.

У листопаді того ж року спорудження школи завершилося й вона запрацювала. Крім шкільних приміщень, там був також великий зал зі сценою й місцями для глядачів, призначений для театральних виступів⁸.

Шкільний рік тривав з 1 вересня до другої половини липня. У «*Diarium actorum*» зафіксовано багато спізнень учнів до школи. Вони рідко приїжджали в перший день вересня. Не раз бувало, що навчання розпочиналося лише на початку жовтня, бо тільки тоді до Бучача прибувала більшість студентів. Навчальний процес був організований згідно з григоріанським календарем. Студенти мали вихідні в латинські свята, а в урочисті за юліанським календарем дні вони вчилися. Іноді, щоправда, робили виняток і з цього правила, і вихідними ставали також свята за старим стилем. На Різдво Христове та Великдень учні виїжджали з колегії⁹. Щоденне навчання, яке починали Св. Літургією для студентів, відбувалося до та після полудня. По четвергах була рекреація, під час якої молодь відпочивала на свіжому повітрі, беручи участь у іграх та прогулянках, які організовувалися під опікою василіанів¹⁰.

Упродовж усього тридцятилітнього періоду існування колегії в Бучачі у XVIII ст. при ній існував конвікт, до якого приймали синів зuboжілої шляхти, а також дітей з міщанських родин. Він розташовувався на першому поверсі будинку монастиря. Микола Потоцький встановив правила діяльності цього закладу в фундаційному акті 1754 р. Конвікт був призначений для 12 студентів, яких утримували в монастирі коштом фундатора. Ченці повинні були забезпечувати їх їжею, а також відповідним верхнім одягом, що змінювався через один-два роки. Кожен прийнятий у конвікт мусив, однак, привезти власну постіль. Завданням монастиря була оплата прачок та цирульника, який лікував хворих учнів, особливо тих, які не походили з Бучача. Якщо хворів місцевий учень, то ним опікувалися батьки. Монастир був зобов'язаний також оплачувати роботу двох хлопців, які прислужували в конвікті¹¹.

На виховну діяльність Бучацької колегії величезний вплив мав її фундатор Микола Потоцький. Своєю поведінкою він викликав багато емоцій. Славився авантюрним життям і багатьма релігійними фондушами, які були покутою за скоєні провини. Потоцький надавав великого значення збереженню дисципліни та плеканню добрих звичаїв серед учнів колегії. Згідно з канонами поведінки тогочасної молоді, яка здобувала освіту в орденських школах,

заборонялося відвідувати шинки, вживати алкогольні напої, потай зустрічатися із жінками, красти, вступати в бійки (відомо про сутички студентів колегії з членами хору бучацького костелу, солдатами з магнатської служби, козаками, які перебували в місті 1768 р., євреями). На доноси про порушення вихованців Потоцький писав до василіанів: «...swawola studentów niepraktykowana w innych szkołach [...] srodze mnie samemu jest żalosna, i czasem przychodzi mi żałować, że jest tych szkół fundatorem»¹². Фундатор пояснював проступки студентів відсутністю нагляду з боку настоятелів. Тому особливий обов'язок зміцнення контролю за учнями він покладав на префекта шкіл та професорів. У листуванні з настоятелями колегії Потоцький вказував виховні принципи, які потрібно прищеплювати студентам. Джерелом порад був його власний досвід, пов'язаний з навчанням в єзуїтській колегії у Львові. Як приклад можна навести пораду, яку він дав у листі бучацькому ректорові в лютому 1762 р.: «Chodziłem osim lat do szkół lwowskich, gdzie się to praktykowało, że cenzorowie stateczni naznaczeni byli i upatrywali postęпки drugich i o nich donosili, było i to że prefektowie rewidowali nas często po gospodach, nikt tego nie cenzurował i owszem dawał pochwałę»¹³. Потоцький також вважав, що для школи було би вигідніше приймати менше учнів, зате таких, які не створюють проблем¹⁴. Реагуючи на ці пропозиції, ректори колегії зазвичай захищали шкільну молодь. Ректор Кашкевич відповідав Потоцькому, що проступки вихованців – наслідок не злої волі чи відсутності нагляду, а лише нерозсудливості, характерної для молоді. В іншому листі він стверджував: «w młodzi zaś szkolnej, choćby przy najdoskonalszej edukacji nigdy się nigdzie nie obejdzie bez występów, bo przez same onych bujne lata, a rozsądek słaby, przez naturę skazitelną do złego skłonną a różnorodność obyczajów i nałogów w każdym osobliwszą, niepodobno, aby czasem nie było wykroczenia»¹⁵.

Вихованню молоді, особливо релігійному, сприяли практики, які застосовувалися впродовж усього навчального року. Щодня, перед тим як розпочати свою науку, учні брали участь у Св. Літургії, під час якої повинні були співати «Przed tak wielkim Sakramentem». У суботу їхнім обов'язком був спів польською мовою Годинок про Непорочне Зачаття Діви Марії. Після закінчення щоденних лекцій з уст вихованців колегії лунали побожні пісні, три з яких були руською мовою (присвячені Божій Матері та Святому Хресту). Студентів залучали до різних релігійних урочистостей, відпустів та ювілеїв. У час Великого посту для учнів обох обрядів організовувалися духовні

практики, звані медитаціями або реколекціями. Вони тривали 3-5 днів і передбачали духовне навчання та роздуми, які до й після полудня проводив один з професорів¹⁶.

«*Diarium actorum*» містив також інформацію про Маріїнську Содаліцію. До цієї організації входили представники шкільної молоді обох віросповідань, які вирізнялися серед студентського загалу релігійністю та успіхами в навчанні. Їхньою метою було поглиблення власної побожності та підготовка до життя в суспільстві¹⁷. Привілей на заснування Маріїнської Содаліції Благовіщення Непорочної Діви Марії у василіанській колегії в Бучачі надав папа римський Бенедикт XIV 4 березня 1758 р.¹⁸ Від листопада фіксуються вибори префектів, які очолювали це релігійне товариство, та хід урочистостей, які організовувалися його членами. До особливих свят належали Непорочне Зачаття Діви Марії та Благовіщення¹⁹. Розкішним було святкування, проведене бучацькою Содаліцією в грудні 1767 р. Воно тривало два дні та відбувалося як у парафіяльному костелі в Бучачі, так і у василіанській церкві, поєднуючи святині та духовенство обох католицьких обрядів. Справжньою подією для мешканців міста стала процесія, організована студентами, які переодяглися в різні костюми, що символізували чотири сторони світу. Процесія йшла містом під звуки музики й постріли з вогнепальної зброї²⁰. Цікавим для нас є також запис про прийняття до згаданого товариства у 1769 р. дівчат, мабуть, доньок урядової шляхти з маєтків Миколи Потоцького. З огляду на незнання латини, вони склали відповідні декларації польською мовою²¹.

Мета виховання у василіанській колегії не відрізнялася від програми інших орденських шкіл. Тогочасна виховна система пропагувала передовсім повагу до ідейних та моральних цінностей, вважаючи матеріальні цінності менш важливими. Учня намагалися прищепити побожність та вірність своєму віросповіданню, любов до держави та переконання в необхідності її оборони, розуміння ролі шляхетського стану та значення освіти. Проведений аналіз показав, що василіани також на перше місце у виховному процесі ставили зміцнення релігійності вихованців, у т. ч. в її ритуальному вимірі. Оскільки студентство бучацької колегії складалося з представників двох католицьких обрядів, ченці повинні були добре ладнати з обома групами. Надання переваги якійсь із конфесій, заохочення учнів до однієї з них могло призвести до конфліктів. Першоджерела свідчать, що коли й доходило до суперечок, то вони

стосувалися радше компетенцій та привілеїв духовенства, ніж самої молоді, яка вчилася зберігати міжконфесійну згоду, таку важливу для територій етнічного та релігійного пограниччя. Для реалізації виховної програми бучацькі василіани користувалися методами, напрацьованими єзуїтами.

Шкільне життя в цьому навчальному закладі урізноманітнювалося організацією сеймиків, які підготовляли до суспільного життя, промовами на свята й річниці, грою в спектаклях та діалогах перед гостями та широким загалом громадськості. у середині навчального року (кінець лютого – початок березня) та на його завершення (кінець червня – початок липня) відбувалися публічні диспути, на які запрошували фундатора колегії й батьків учнів. Під час таких заходів студенти проводили взаємне опитування з обсягу матеріалу, вивченого протягом семестру. Диспути проходили до й після обіду та передбачали в класах інфіми і граматики виконання польсько-латинських перекладів, завдань з арифметики та географії. На деякі свята вихованці колегії виголошували промови кількома мовами, співали релігійні пісні, влаштовували процесії (наприклад, у в день бл. Йосафата, ввечері 27 вересня, студенти співом прославляли мученика на ганку шкільного будинку)²².

На закінчення шкільного року відбувалися театральні вистави, організовані переважно в день св. Анни (26 липня), після яких учні отримували свідоцтва та нагороди. Театралізовані дійства влаштовувалися також у карнавальний період (I половина лютого), тобто в кінці першого семестру. Впродовж 1758-1781 рр. на сцені бучацької колегії було зіграно 18 трагедій, 14 комедій (у т. ч. комедії дель арте), а також одну трагікомедію²³. У «*Diarium actorum*» згадуються, зокрема, такі трагедії: «Konstantyn Wielki» (24 лютого 1759р.), «Joannes III Sobiescius Magnus Rex Poloniarum» (26 липня 1759р.), «Daniel albo cześć Boga prawdziwego w wschodnich państwach rozmnożona» (16 лютого 1760р.), «Józef braci poznający» (25 липня 1762р.), «Hermenegild męczennik» (27 липня 1763р.), «Kozroes» (19 липня 1764р.), «Żądze nieumiarkowane panowania Juliusza Cesarza śmiercią ukrócone» (2 червня 1767р.), «Trajana» (2 лютого 1769р.); комедії: «Napaść niewinna» (26 липня 1760р.), «Dziwak» (2 лютого 1769р.), «Syn marnotrawny» (21 і 29 червня 1770р.), а також комедія дель арте: «Niesprawiedliwość mocą władzy wsparta wiele szkodzi» (19 липня 1764р.)²⁴. у репертуарі тут були ті драматичні твори, які ставилися студентами і єзуїтських та піарських колегій.

Перша згадана п'єса, присвячена імператорові Костянтину Великому, була зіграна латиною. Та вже від початку 60-х рр. XVIII ст. спектаклі грали по-польськи. Вживання польської мови на василіанській сцені вказувало на те, що вона вважалася мовою вищих суспільних класів, основним засобом передачі всього змісту наукового, суспільного та політичного життя. Крім того, такі вистави були зрозумілі також для глядачів, які в щоденному побуті розмовляли по-руськи²⁵.

Текстам п'єс, що їх грали в Бучачі, ставали перероблені драматичні твори французьких і польських авторів. Найчастіше це були трагедії французьких єзуїтів Ґабрієля Франциска Ле Джая та Кароля Пере. Комедії, натомість, писалися за мотивами п'єс Франциска Богомольця. Перекладом текстів займалися студенти риторики під наглядом професорів²⁶.

Тематика вистав, зіграних на бучацькій сцені, не відрізнялася від репертуару інших шкільних сцен. Мотиви п'єс були почерпнуті передусім з Біблії та всесвітньої історії, особливо з історії раннього християнства. Минуле Польщі відобразилося тільки в драмі, присвяченій Яну III Собеському. Натомість увести історичну руську тематику або підкреслити зв'язки зі східною культурою та обрядом навіть не намагалися. Більше місцевого колориту, пов'язаного з Унійною церквою та прикордонним оточенням, можна знайти хіба що в інтермедіях, тобто діалогах між актами окремих п'єс²⁷.

На театральні вистави, організовані в бучацькій колегії, запрошували фундатора, представників роду Потоцьких, місцеву шляхту, батьків учнів та мешканців міста. Перед спектаклем відбувалася генеральна репетиція. Вона тривала понад три години. Василіани старалися друкувати театральні програми, як це робили єзуїтські та піарські колегії. Проте відома лише одна програма з 1759 р., яка стосувалася п'єси «Ozdoba i sława prawowiernych cesarzów niegdyś w Konstantynie Wielkim, żywą wiarą, pobożnością, i cnotą zaleconym, dla pomnożenia Chwały Pana Boga w Trójcy Świętej jedynego z osobliwszą Kościoła wojującego pociechą widziana; a teraz dla większego tejże chrześcijańskiej Wiary, Pobożności, i innych Cnot świętych pomnożenia, w Aktach publicznych przełożona, od Prześwietnej Krasomowskiej Młodzi, przystojną należyćie edukacją mającej w Szkołach Buczackich pod rządem Zakonu Świętego Bazylego Wielkiego Prowincyi Litewskiej przez Jaśnie Wielmożnego JMCI Pana Mikołaja Potockiego starostę kaniowskiego nie dawno fundowanych»²⁸. Під час вистави гостям роздали 118 примір-

ників програми, яка інформувала про зміст п'єси та акторський склад²⁹. Не вдалося знайти інших друкованих театральних програм з Бучача, однак зміст зіграних п'єс записаний у шкільних актах³⁰.

«*Diarium actorum*» є цінним джерелом для збагачення відомостей про діяльність василіанської колегії в Бучачі. Він дає змогу описати освітню та виховну діяльність Василіанського ордену в другій половині XVIII ст. Аналіз цього діаріуша засвідчує, що в ті часи бучацька колегія діяла за зразком єзуїтського шкільництва, а підвалинами для її розвитку була латинська традиція.

¹ Стоцький Я. Монастир Отців Василян Чесного Хреста Господнього в Бучачі (1712–1996 рр.). – Львів, 1997.

² Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника НАН України. Відділ рукописів (далі – ЛННБ), ф. 5 (Оссолінських), спр. 6196/II (*Diarium actorum Collegij Buczacensis connotatorum per Patrem Hieronymum Nereziusz OSBM a principio Rectoratus sui scribi inchoatum 1750–1770*), арк. 1–163 зв.

³ Інспірацією для цього тексту була стаття: Лось В.Е. «Акта монастерії lubarensis»: джерело до вивчення історії василіанського чернецтва Правобережної України (друга половина XVIII – перша половина XIX ст.) // Рукописна та книжкова спадщина України. Археографічні дослідження унікальних архівних та бібліотечних фондів – 2009. – Вип. 13. – С. 224–240.

⁴ ЛННБ. – Ф. 5. – Спр. 6196/II. – Арк. 21 зв.

⁵ Там само. – Арк. 1зв.

⁶ Там само. – Арк. 15 зв.–16 зв., 30, 49 зв.; Спр. 4789 (*Acta, quibus publica scholarum Buczacensium, inscribuntur opera studio et labore magistrorum constricta etc. 1769–1774*). – Арк. 124 зв.

⁷ Там само. – Ф. 3. – Спр. 131 (*Acta ab Excordio Scholarum Buczacensium 1754–1773*). – Арк. 1–7 зв., 168 зв.–180 зв.

⁷ Там само. – Ф. 5. – Спр. 6196/II. – Арк. 20 зв.–21.

⁸ Там само. – Арк. 41, 48 зв., 156, 157.

⁹ Там само. – Арк. 67 зв., 95 зв.

¹⁰ Там само. – Арк. 15 зв.–16 зв.

¹¹ Там само. – Арк. 43.

¹² Там само. – Арк. 65.

¹³ Там само. – Арк. 62 зв.–64 зв.

¹⁴ Там само. – Арк. 43 зв., 47.

¹⁵ Там само. – Арк. 36 зв., 145 зв.

¹⁶ Lorens B. Działalność Sodalicji Mariańskiej w kolegiach bazylikańskich na ziemiach Rzeczypospolitej w XVIII i XIX wieku // *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne*. 2012. – Т. 97. – С. 123.

¹⁷ ЛННБ. – Ф. 3. – Спр. 308 (*Kronika monasteru w Podhorcach 1763*). – Арк. 142–142 зв.

¹⁸ Там само. – Ф. 5. – Спр. 6196/II. – Арк. 30–30 зв., 36, 43, 44, 47 зв., 153–153 зв.

- ¹⁹ Там само. – Арк. 142–142 зв.
²⁰ Там само. – Арк. 156.
²¹ Там само. – Арк. 109.
²² Lorens B. Klasztor a kultura na przykładzie działalności bazylikańskiego kolegium w Buczaczu w drugiej połowie XVIII wieku (w druku).
²³ ЛННБ. – Ф. 5. – Спр. 6196/II. – Арк. 25, 28, 32 зв., 41, 70, 107, 121 зв., 139 зв., 155, 162.
²⁴ Lewański J. Związki literackie polsko-ruskie w dziedzinie dramatu wieku XVII i XVIII // Z polskich studiów slawistycznych. Warszawa, 1958. – S. 68.
²⁵ ЛННБ. – Ф. 5. – Спр. 6196/II. – Арк. 155.
²⁶ Mieszek M. Intermedium polskie XVI–XVIII wieku (teatry szkolne). – Kraków, 2007. – S. 94–95.
²⁷ Biblioteka Jagiellońska w Krakowie. – Sygn. 33642 II.
²⁸ ЛННБ. – Ф. 5. – Спр. 6196/II. – Арк. 25–25 зв.
²⁹ Dramat staropolski od początków do powstania sceny narodowej. Bibliografia. – Т. 2: Programy drukiem wydane do r. 1765. – Cz. 2: Programy teatru pijarskiego oraz innych zakonów i szkół katolickich // Opr. W. Korotaj, J. Szwedowska, M. Szymańska. – Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk, 1978. – S. 3–5; ЛННБ. – Ф. 5. – Спр. 4787 (Acta quibus Publica Scholarum... 1758–1762); Спр. 4788 (Acta continentia... 1763–1767); Сп. 4789 (Acta quibus Publica scholarum... 1768–1774); Спр. 4790 (Acta scholarum... 1774–1781).

SUMMARY

Beata Lorens

«*Diarium actorum Colegij Buczacensis*» as a source of knowledge on the history of the Basilian college in Buchach of the second half of the 18th century
The analysis is an important source of information about the activities of public schools in Buchach in 1754-1770 biennium - diary were superiors board.

Keywords: monastery manuscript Basilian college, monastery.

Володимир КІСІЛЬ

Джерела до історії церкви у томах «Сводной Галицко-русской летописи сь 1700 по 1772 годъ» А. Петрушевича

Розглянуто різні види джерел до історії Церкви, надрукованих А. Петрушевичем у двох томах «Сводной Галицко-русской летописи сь 1700 по 1772 годъ». Показано їхні особливості та структуру, а також проаналізовано інформативний потенціал і значення, цих джерел до вивчення релігійної історії.

Ключові слова: маргінальний напис, грамота, інвентар, пом'яник, літопис.